

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Вікторія Дмитренко

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник відділу промислової власності

і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

ORCID: 0000-0002-1973-9863

У статті наведено пропозиції щодо систематизації законодавства України у сфері інтелектуальної власності та відповідних правочинів. Аргументовано виділення права інтелектуальної власності в окрему комплексну галузь права у зв'язку зі специфікою його правової природи. Запропоновано врегулювати правовідносини у цій сфері у загальному базовому законі про право інтелектуальної власності та двох спеціальних законах — щодо авторського права і суміжних прав та щодо права промислової власності. Це дасть змогу належно охороняти результати інтелектуальної, творчої діяльності і посилити захист прав та інтересів суб'єктів права на них.

Ключові слова: кодифікація, систематизація, право інтелектуальної власності, право промислової власності, правочини інтелектуальної власності

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні відбувається активне реформування сфери інтелектуальної власності, перегляд існуючих норм, оновлення законодавства. Правове регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності здійснюється відповідно до міжнародних договорів, учасницею яких є Україна, кодифікованих актів, зокрема Цивільного та Господарського кодексів України, спеціального законодавства України у сфері інтелектуальної власності, а також великої кількості підзаконних нормативно-правових актів. Як наслідок, гармонійне й оперативне вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, навіть щодо одного об'єкта правової охорони, виявляється ускладненим. Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що потребує від нас якісних реформ. Перші кроки до цього вже зроблені, проте важливо не зупинятися. Потрібне подальше вдосконалення та належна систематизація законодавства у сфері інтелектуальної власності, оскільки розпорошеність правових норм у різних нормативно-правових актах може негативно впливати на правозастосовну практику. Адже якщо норми, що регулюють ті самі правовідносини, мають різний зміст у різних нормативно-правових актах, це зумовлює також складнощі в розумінні цих норм. У міру внесення змін до Цивільного кодексу України та/або спеціального законодавства підзаконні нормативно-правові акти переважно залишилися із застарілими нормами, що породжує колізії.

Крім того, право інтелектуальної власності не можна однозначно віднести до цивільного права, а використання в терміні «право інтелектуальної власності» категорії «власність» призводить до помилкового поширення права власності на об'єкти права інтелектуальної власності. Слід розрізняти майнові права у речовому праві та майнові права щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Уникнути прогалин у законодавстві неможливо, оскільки складно передбачити й урегулювати абсолютно всі можливі правовідносини, проте колізії, які утруднюють тлумачення правових норм, повинні бути усунуті. Видається недоцільним існування великої кількості несистематизованих законів та підзаконних нормативно-правових актів, оскільки це ускладнює їх сприйняття, практику застосування. Тому необхідною є систематизація законодавства у сфері інтелектуальної власності, що сприятиме комплексному врегулюванню відповідних правовідносин. Наразі позиції науковців щодо систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності різняться. При виборі належного способу систематизації важливо передбачити можливу практику застосування законодавства у сфері інтелектуальної власності — воно повинно формувати уявлення про право інтелектуальної власності загалом та окремі його складові, не створювати проблем щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів права.

Літературний огляд. Проблема щодо визначення правової природи права інтелектуальної власності потребує зміни підходу до сприйняття цієї сфери, більш комплексного погляду на неї. Існування права інтелектуальної власності як інституту цивільного права не відображає повністю сутності цього права, не дає змоги особам, які не є фахівцями права інтелектуальної власності, зрозуміти специфіку цієї сфери. Тому й відбувається перенесення права власності та договорів, призначених для речового права, на правовідносини у сфері інтелектуальної власності. Важливо виділити право інтелектуальної власності в окрему галузь права. Як слушно зазначає О. О. Штефан, «... право інтелектуальної власності має власний предмет і методи правового регулювання, що дають змогу його виокремити в самостійну галузь права» [1, с. 114]. Відповідно необхідно переглянути існуюче законодавство у сфері інтелектуальної власності та належним чином його систематизувати. Проблеми систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності описані в працях Г. О. Андрощука, О. Ф. Дорошенка, Я. О. Іолкіна, О. Ю. Кашинцевої, І. Ф. Коваль, А. О. Кодинця, Н. М. Мироненко, М. Ю. Потоцького, О. О. Тверезенко, А. В. Шабаліна, О. О. Штефан, І. Є. Якубівського та інших. Зокрема Н. М. Мироненко є прихильником «розробки спеціальних інкорпораційних/кодіфікаційних актів законодавства у сфері інтелектуальної власності» [2, с. 9]. Можливі підходи до кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності описано І. Ф. Коваль [3]. На думку М. Ю. Потоцького, результатом кодифікації може бути Кодекс України про інтелектуальну власність та інтелектуально-правове судочинство, а також підзаконні акти [4, с. 13]. Дослідник, зокрема, вказує, що перспективною є «... кодифікація нормативного матеріалу шляхом поєднання в єдиному акті загальних та спеціальних матеріальних норм, процедурних норм, а також процесуальних норм, які б визначали юрисдикцію та повноваження ВСПІВ, встановлювали порядок здійснення інтелектуально-правового судочинства» [4, с. 14]. На важливість створення Кодексу інтелектуальної власності вказує А. В. Шабалін [5; 6]. На переконання Г. О. Андрощука, О. Ф. Дорошенка, «найбільш ефективним способом вирішення проблеми кодифікації є розроблення та прийняття Кодексу промислової власності, який би об'єднав і консолідував основні норми стосовно правової охорони прав промислової власності» [7, с. 89]. За висновками О. О. Тверезенко, «на сьогодні існує необхідність у систематизації підзаконних нормативно-правових актів у сфері промислової власності, що полягає у прийнятті єдиного наказу, яким повинні регулюватися правовідносини, пов'язані з веденням державних реєстрів у сфері промислової власності» [8, с. 33]. Окремі проблеми у чинному законо-

давстві України у сфері інтелектуальної власності та пропозиції щодо їх усунення описано, зокрема, А. О. Кодинцем [9]. Актуальні проблеми стосовно розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та шляхи їх вирішення в процесі рекодифікації цивільного законодавства описано І. Є. Якубівським [10]. Наразі важливо визначитися з видом систематизації у сфері інтелектуальної власності, розробити структуру систематизованих документів та їх наповнення.

Мета дослідження — з'ясувати можливий вид систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності та місце положень про правочини у сфері інтелектуальної власності в систематизованих нормативно-правових актах.

Виклад основного матеріалу.

Щодо виду систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Передусім важливо визначитися з метою систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності — усунути колізії законодавства, логічно структурувати матеріал чи, можливо, підійти комплексно, створивши окремий кодифікований документ у сфері інтелектуальної власності. Для цього необхідно з'ясувати місце права інтелектуальної власності в системі права України. Наразі право інтелектуальної власності є інститутом цивільного права. Окремі положення щодо використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, договору комерційної концесії, захисту від недобросовісної конкуренції регулюються господарським законодавством. Проте останнє відображає специфіку використання об'єктів права інтелектуальної власності у сфері господарювання, а не приналежність права інтелектуальної власності до господарського права загалом. На сьогодні важливо розуміти роль права інтелектуальної власності у розвитку суспільства. Розгляд права інтелектуальної власності виключно через призму цивільного права не сприяє відображенню комплексності цієї сфери. Тому доцільно виділити право інтелектуальної власності в окрему галузь права. Чому це важливо? По-перше, право інтелектуальної власності має особливу правову природу, відмінну від речового права, та не обмежується тільки приватно-правовими відносинами, воно включає також публічно-правові відносини. Погоджуємося з О. О. Штефан, що «комплексні галузі права, до яких слід віднести право інтелектуальної власності, характеризуються не одним, а двома методами правового регулювання — диспозитивним та імперативним, використання яких пов'язане з конкретним предметом конкретних правовідносин» [1, с. 113]. Тим більше, потрібно враховувати сучасне середовище можливого використання об'єктів права інтелектуальної власності. В інформаційному суспільстві сьогодення актуальним є використання об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, й у віртуальному просторі. Тому тісна взаємодія права інтелектуальної власності з цифровим правом, інформаційним правом та іншими галузями й підгалузями права сприяє виробленню належних способів охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності в метавесвіті. Отож право інтелектуальної власності сьогодення — це комплексна галузь, якій зафіксовано в рамках цивільного права. По-друге, виділення права інтелектуальної власності в окрему галузь права сприятиме розумінню, що «право інтелектуальної власності» і «право власності» є різними поняттями. Наявність у Цивільному кодексі України (далі — ЦК України) Книги 4 [11], присвяченої праву інтелектуальної власності, призводить до помилкового ототожнення права інтелектуальної власності з правом власності та поширення договорів, призначених для об'єктів речового права, на врегулювання суспільних відносин щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Цю проблему не вирішує наявність ст. 419 ЦК України про співвідношення цих категорій та гл. гл. 75, 76 ЦК України щодо правочинів у сфері інтелектуальної власності, оскільки на практиці зустрічається помилкове використання, зокрема, договорів купівлі-продажу з метою відчуження майнових прав інтелектуальної власності (наприклад, у Рішенні Господарського суду м. Києва від 21 квітня 2020 р. у справі

№ 910/11127/19 є згадка про експертизу «договорів купівлі-продажу права власності на патент» [12]). Тому вважаємо, що рекодифікація цивільного законодавства та кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності можуть вирішити цю проблему. Дуже слушною є теза Н. М. Мироненко, що «... значення кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності важко переоцінити: вона буде сприяти успішному завершенню формування системи права інтелектуальної власності як самостійної комплексної галузі права та створенню теоретичних і практичних основ для системного розвитку спеціального законодавства» [2, с. 6–7].

У різних країнах ЄС підходи до систематизації права інтелектуальної власності відрізняються. Зокрема Франції є Кодекс інтелектуальної власності (Code de la propriété intellectuelle) [13], у Португалії — Кодекс промислової власності (Código da Propriedade Industrial) [14], Кодекс авторського права та суміжних прав (Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos) [15], у Польщі — Закон щодо права промислової власності (Ustawa Prawo własności przemysłowej) [16], Закон щодо авторського права й суміжних прав (Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) [17] тощо. Ці систематизовані документи мають різну структуру. Створення в Україні окремого кодексу у сфері інтелектуальної власності є перспективним, проте тривалим процесом, який потребує злагодженої командної роботи фахівців з різних напрямів інтелектуальної власності, а не лише об'єднання існуючих норм в один кодифікований акт. Структура такого документа передбачає його комплексний характер та повинна містити принаймні окремі загальні положення про право інтелектуальної власності, окремо положення про авторське право й суміжні права та окремо про право промислової власності, правочини у сфері інтелектуальної власності, підстави та способи захисту прав інтелектуальної власності. Тому на цей час створення в Україні окремого якісного кодифікованого акта з права інтелектуальної власності є надскладним завданням, на вирішення якого потрібно чимало часу, тоді як удосконалення законодавства для належної охорони та захисту прав необхідне вже зараз. Вважаємо, що існування двох окремих законів щодо авторського права й суміжних прав та щодо права промислової власності без існування закону, який врегулював би загальні положення про право інтелектуальної власності, не сприятиме розумінню, що авторське право й право промислової власності є частинами права інтелектуальної власності. Якщо залишити Книгу 4 в ЦК України та закон щодо авторського права і суміжних прав, а всі інші спеціальні закони щодо промислової власності систематизувати в окремий кодифікований акт з права промислової власності, то це не вирішить наявну проблему, оскільки законодавство практично не відрізнятиметься від того, що є наразі. Це посилить правове регулювання права промислової власності, проте не вплине на формування іншого сприйняття права інтелектуальної власності загалом. Тому часткова систематизація законодавства у сфері інтелектуальної власності видається недоцільною.

Найбільш оптимальним в умовах сьогодення є створення окремого базового загального закону про право інтелектуальної власності та наявність двох спеціальних законів: щодо авторського права й суміжних прав (що наразі існує) та щодо права промислової власності. Це дасть змогу: 1) підкреслити особливу правову природу права інтелектуальної власності; 2) виділити право інтелектуальної власності в окрему комплексну галузь права; 3) якісно систематизувати законодавство у сфері права інтелектуальної власності за відносно короткий період часу, порівняно зі створенням єдиного комплексного кодифікованого документа, на створення якого потрібні роки; 4) відмежувати право інтелектуальної власності від речового права; 5) належно сформувати уявлення про види об'єктів промислової власності, особливості їх правової охорони; 6) чітко окреслити види договорів, які укладаються щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності, що важливо з метою уникнення використання договорів речового права для розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

У загальному законі доцільно зазначити базові основні положення про право інтелектуальної власності, зокрема про об'єкти права, суб'єктів права та зміст їхніх прав, захист прав інтелектуальної власності, види договорів та інших правочинів у сфері інтелектуальної власності та їх коротку характеристику. У цьому законі важливо вказати, що право інтелектуальної власності не є правом власності, правове регулювання авторського права та суміжних прав здійснюється відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» [18], а об'єктів промислової власності — відповідно до закону щодо права промислової власності. Мета положень загального закону про право інтелектуальної власності — закріпити цілісне уявлення про право інтелектуальної власності як окрему комплексну галузь права.

У разі прийняття базового загального закону про право інтелектуальної власності та двох спеціальних законів щодо авторського права і суміжних прав та щодо права промислової власності постає питання, як бути з Книгою 4 «Право інтелектуальної власності» ЦК України, а також гл. 75 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» ЦК України, гл. 76 «Комерційна концесія» ЦК України, гл. 16 «Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності» Господарського кодексу України (далі — ГК України), гл. 36 «Використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія)» ГК України [19], спеціальним законодавством щодо охорони об'єктів права промислової власності, яке існує зараз. Вважаємо, що оскільки сучасне право інтелектуальної власності виходить за межі цивільного права, а дублювання правових норм та існування великої кількості нормативно-правових актів не сприяє належній практиці застосування цих правових норм, варто у процесі рекодифікації цивільного законодавства вилучити Книгу 4 та глави 75–76 з ЦК України, які стосуються права інтелектуальної власності та правочинів у сфері інтелектуальної власності. Це важливо з метою виділення права інтелектуальної власності в окрему комплексну галузь права. Дублювання правових норм базового загального закону про право інтелектуальної власності в ЦК України не доцільне. Проте варто зважати на комплексний характер права інтелектуальної власності, тому в ЦК України може бути згадка, що результати інтелектуальної, творчої діяльності є нематеріальними благами з уточненням, що правове регулювання цих результатів здійснюється відповідно до законодавства України у сфері права інтелектуальної власності. Положення глав 16, 36 ГК України варто залишити, оскільки вони відображають специфіку використання прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. Спеціальне законодавство у сфері промислової власності, яке існує наразі, доцільно систематизувати в один спеціальний закон щодо права промислової власності, що дасть можливість: 1) систематизувати законодавство у сфері права промислової власності; 2) зменшити кількість нормативно-правових актів у сфері інтелектуальної власності; 3) полегшити пошук законодавства щодо охорони та захисту прав на об'єкти промислової власності, що також покращить практику застосування норм права; 4) сформулювати уявлення про об'єкти промислової власності загалом та специфіку їх правової охорони.

Разом з тим перелік об'єктів права промислової власності не вичерпується тими об'єктами, щодо яких існує спеціальне законодавство. У Паризькій конвенції про охорону промислової власності до об'єктів охорони промислової власності віднесено патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, вказівки про походження чи найменування місця походження, припинення недобросовісної конкуренції [20]. Важливо визначити на законодавчому рівні, які об'єкти можуть бути віднесені до права промислової власності. Видається, що крім винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок, комерційних найменувань, географічних зазначень, мають бути положення про такі об'єкти права інтелектуальної власності, як ноу-хау, компонування напівпровідникових виробів. Чому це важ-

ливо? На сьогодні в чинному законодавстві України чітко не врегульовано, що саме є об'єктами промислової власності. Тому в правовій доктрині при спробі класифікувати об'єкти права інтелектуальної власності з'являються «нетипові/некласичні/нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності», а наповнення цієї групи у різних науковців відрізняється, як відрізняється можливий перелік об'єктів промислової власності. Вважаємо також, що в законі щодо права промислової власності доцільно навести положення про комерційну таємницю з метою формування розуміння про різні способи правової охорони творчих результатів. Комерційна таємниця є способом охорони конфіденційної інформації, проте не вичерпується сферою інтелектуальної власності. Необхідними у спеціальному законодавстві у сфері інтелектуальної власності також є положення про захист від недобросовісної конкуренції, що сприятиме побудові правильної стратегії охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності, а у разі порушення прав — виробленню належної стратегії захисту прав. Закон про право промислової власності може містити окремі розділи щодо кожного об'єкта промислової власності, специфіку правочинів у сфері промислової власності, а також розділ про захист прав та законних інтересів. Чи потрібно переносити положення, зокрема, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу України, процесуальних законів, які стосуються права інтелектуальної власності, а також положень підзаконних нормативно-правових актів до спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності? Видається, що ні (*оскільки йдеться не про єдиний кодифікований документ*), щоб не ускладнювати структуру законів та не створювати плутанину із застосуванням норм права, які можуть бути розміщені в різних нормативно-правових актах.

Чи буде вважатися створення окремого загального базового закону про право інтелектуальної власності та наявність двох спеціальних законів щодо авторського права й суміжних прав та щодо права промислової власності кодифікацією? Чи кодифікація означає, що має бути створено окремий кодекс? Як вказує С. А. Гетьман, «...зазначення того, що результатом кодифікації виступає лише кодекс або звід, є неправильним» [21, с. 42]. На думку науковця, «пояснюється це тим, що на сьогоднішній день результатами такої діяльності можуть бути: основи законодавства, кодекси, статuti, правила, положення та ін.» [21, с. 42]. Тож видається, що створення окремих систематизованих законів може вважатися кодифікацією.

Систематизація положень законодавства щодо правочинів у сфері інтелектуальної власності. Питання договірного регулювання правовідносин щодо результатів інтелектуальної, творчої діяльності мають економічне значення. Адже саме укладаючи договори, можна здійснити комерціалізацію майнових прав інтелектуальної власності. Специфіка різних об'єктів права інтелектуальної власності потребує відображення відповідних положень у договорах. Однак передусім для розуміння видів договорів у сфері інтелектуальної власності загальні положення про правочини у сфері інтелектуальної власності та їх види необхідно розмістити в базовому законі про право інтелектуальної власності. Деталізацію положень за видами об'єктів права інтелектуальної власності варто зазначити в спеціальних законах щодо авторського права і суміжних прав та щодо права промислової власності. Чому це важливо? Загальний базовий закон про право інтелектуальної власності повинен бути спрямований на формування уявлення, зокрема, і про види правочинів у сфері інтелектуальної власності. Однак такий закон у разі його прийняття не буде комплексним єдиним кодифікованим документом, тому його не варто обтяжувати детальними положеннями специфіки договорів на кожен об'єкт права інтелектуальної власності, щодо якого можливе укладення договорів. Водночас така деталізація потрібна в спеціальному законодавстві з метою формування належної практики складання та укладання договорів у сфері інтелектуальної власності.

Наразі в ЦК України розміщені окремі гл. 75 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» та гл. 76 «Комерційна концесія» [11], які стосуються

правочинів у сфері інтелектуальної власності. Не всі правочини у сфері інтелектуальної власності є договірними правовідносинами. До того ж поняття «правочини» є ширшим за «договори» і включає останні. У законі про право інтелектуальної власності важливо присвятити окремий розділ саме правочинам у сфері інтелектуальної власності, у якому розмістити загальні положення про такі правочини, їх види, можливі права та обов'язки сторін за видами договорів з метою формування базового уявлення про специфіку таких правочинів. Не всі правочини у сфері інтелектуальної власності спрямовані на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Правочини про співіснування торговельних марок не укладаються щодо майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, вони спрямовані на надання дозволу співіснування на ринку торговельної марки іншого суб'єкта господарювання, який, зокрема, має схожу чи тотожну торговельну марку, проте провадить свою діяльність в іншій галузі економічної діяльності або така діяльність не призводить до змішування на ринку, і тому не вводить в оману споживача. В Україні є подібна практика, зокрема, співіснування за угодою щодо можливості реєстрації та співіснування на ринку торговельних марок — позначення «S60», яке належить Вольво Кар Корпорейшн та торговельної марки «S6», зареєстрованої на AUDI AG [22], а також відповідно до заяв стосовно згоди на реєстрацію та використання позначення «SVITLO» від власників протиставлених схожих і тотожних торговельних марок [23]. Відповідні положення доцільно включити до закону з метою формування уявлення про різноманітність правочинів у сфері інтелектуальної власності. Правочини у сфері інтелектуальної власності можуть бути відплатними або безвідплатними. Відповідно в законі варто зазначити, що правочини у сфері інтелектуальної власності є відплатними, якщо не зазначено про їх безвідплатний характер. З метою уникнення зловживання майновими правами інтелектуальної власності їх правоволодільцями важливо вказати в базовому загальному законі щодо права інтелектуальної власності про необхідність внесення до реєстрів Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) інформації про укладення ліцензійних договорів, за якими надається виключна чи одинична ліцензія, договорів відчуження майнових прав інтелектуальної власності щодо об'єктів, які внесені до Державних реєстрів УКРНОІВІ та щодо яких можливе укладення договорів у сфері інтелектуальної власності. Чому це має значення навіть щодо об'єктів на які не поширюється реєстраційний принцип правової охорони? Щоб уникнути, зокрема, випадків, у тому числі й щодо об'єктів авторського права, коли ліцензіар укладає ліцензійні договори з різними ліцензіатами, за якими надає їм виключну ліцензію на використання того самого результату. Щодо ліцензійних договорів важливо врегулювати, що сам факт укладення такого договору не вважається використанням об'єкта права інтелектуальної власності, що сприятиме належній практиці дійсного використання об'єктів права інтелектуальної власності. Підтримуємо позицію стосовно недоцільності положень про «типові ліцензійні договори» у ст. 1111 ЦК України [10, с. 226–228]. Відповідно до ч. 4 ст. 179 ГК України типові договори затверджуються Кабінетом Міністрів України або, у передбачених законом випадках, іншим державним органом чи органом державної влади, коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, однак мають право конкретизувати його умови [19]. Таких договорів, відхилення від змісту яких є забороненим, немає у сфері інтелектуальної власності. Водночас з метою допомоги в укладенні договорів, зазначенні в них корисних та важливих умов можуть розроблятися примірні договори, які мають рекомендований, а не обов'язковий характер. Відповідно у новому загальному законі про право інтелектуальної власності положення про типові ліцензійні договори також не потрібні.

Позитивним було б включення до нового закону про право інтелектуальної власності, крім правочинів, які наразі передбачені в гл. гл. 75–76 ЦК України, положень

про договори щодо трансферу технологій. Урегулювання цих договорів тільки у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» не сприяє розумінню, що ці договори стосуються прав інтелектуальної власності. У ст. 20 цього закону вказано, що під час трансферу технологій укладаються договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, визначені в ЦК України з урахуванням вимог ст. 19 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [24]. Предметом договорів щодо трансферу технологій є не речові права, а майнові права інтелектуальної власності на технологію або її складові. Незважаючи на те що перелік правочинів у сфері інтелектуальної власності не може бути вичерпним (про що також необхідно зазначити в законах), проте оскільки договори щодо трансферу технологій врегульовані у чинному законодавстві, важливо у загальному законі про право інтелектуальної власності також зазначити такі договори, вказати їх специфіку, зумовлену сферою застосування, оскільки наразі сприймається, що договори про трансфер технологій є окремим видом договорів, тоді як договорами про трансфер технологій можуть бути ліцензійні договори, договори про передання майнових прав інтелектуальної власності.

Договір комерційної концесії в новому законі краще викласти як договір франчайзингу з метою уникнення плутанини за співзвучністю з концесією. У чинному ЦК України договору комерційної концесії присвячена окрема гл. 76, що не сприяє розумінню нефахівцями у сфері інтелектуальної власності, що цей договір належить до договорів у сфері інтелектуальної власності. Тому положення про договори франчайзингу потрібно включити до загального закону про право інтелектуальної власності, а їх зміст пристосувати до практики використання. Слушним є зауваження А. О. Кюдинця про невдалу норму, розміщену в гл. 76 ЦК України, а саме положення ч. 3 ст. 1122 ЦК України, яке не має юридичного сенсу у зв'язку з незавершеним його формулюванням [9, с. 21].

У спеціальному законі щодо права промислової власності варто вказати специфіку правочинів у сфері інтелектуальної власності за окремими об'єктами. Зокрема вказати положення, що майнові права на винахід і корисну модель надаються у використанні або відчужуються у повному обсязі, тобто не можна дозволити використовувати чи відчужити частину майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти патентного права, оскільки розпорядження такими майновими правами здійснюється в їх повному обсязі, зокрема з метою дотримання єдиності винаходу, збереження цілісності формули винаходу/корисної моделі. Хоча в ліцензійному договорі щодо об'єктів патентного права може бути вказано територію дії такого договору. Важливо, щоб назви договірних конструкцій у загальному та спеціальних законах не відрізнялися, а їх положення були гармонізованими між собою.

Висновки. Таким чином, з метою приведення законодавства України у сфері інтелектуальної власності до логічної структури, належного рівня охорони і захисту прав та законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності важливо:

- виділити право інтелектуальної власності в окрему комплексну галузь права;
- створити систематизоване законодавство — загальний базовий закон про право інтелектуальної власності та два спеціальні закони — щодо авторського права і суміжних прав (що наразі існує) та закон про право промислової власності, що дасть можливість сприймати право інтелектуальної власності окремо від права власності та сприйтиме розумінню специфіки його правової природи;
- окремий розділ загального закону про право інтелектуальної власності присвятити правочинам у сфері інтелектуальної власності, що включатиме загальні положення про такі правочини, їх види, характеристику. Серед договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності варто вказати ліцензійний договір, договір про відчуження майнових прав інтелектуальної власності, договір про

створення за замовленням об'єктів права інтелектуальної власності, договір франчайзингу, договори про трансфер технологій;

• у спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності також виділити окремі розділи щодо правочинів у сфері інтелектуальної власності, у яких навести специфіку таких правочинів за окремими об'єктами.

Досліджувана проблема не вичерпується вищезазначеним та потребує подальшого розроблення структури та змісту нових систематизованих документів у сфері інтелектуальної власності.

Перелік використаних джерел

1. Штефан О. *Окремі аспекти можливої кодифікації законодавства права інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 5. С. 108–118.*
2. Мироненко Н. *Теорія та практика кодифікації законодавства у сфері промислової власності: порівняльно-правовий аспект. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2023. № 1/2. С. 5–15.*
3. Коваль І. *Підстави і способи систематизації законодавства України у сфері інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 5. С. 119–127.*
4. Потоцький М. *Кодифікація законодавства України про інтелектуальну власність: матеріальний та процесуальний аспекти. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 6. С. 5–16.*
5. Шабалін А. *Про деякі аспекти систематизації законодавства у сфері права інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 2. С. 15–24.*
6. Шабалін А. *Про питання кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 1. С. 74–81.*
7. Андрущук Г., Дорошенко О. *Кодифікація права промислової власності Польщі: аналіз основних положень нового законопроекту. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 4. С. 89–99.*
8. Тверезенко О. *Систематизація наказів у сфері промислової власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2022. № 6. С. 29–38.*
9. Кодинець А. *Оновлення законодавства у сфері інтелектуальної власності в умовах рекодифікації: напрями, проблеми, перспективи. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 6. С. 17–24.*
10. *Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. та перероб. Одеса: Гельветика, 2022. С. 213–232.*
11. *Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435 IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.09.2023).*
12. *Рішення Господарського суду м. Києва від 21 квітня 2020 р. у справі № 910/11127/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88928249> (дата звернення: 08.08.2023).*
13. *Code de la propriété intellectuelle: Version au 01 juin 2023. En vigueur depuis le 03 juillet 1992. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/ (дата звернення: 08.08.2023).*
14. *Código da Propriedade Industrial: (aprovado pelo Decreto-Lei n.º 110/2018 de 10 de dezembro). Edição: Instituto Nacional da Propriedade Industrial, Junho 2019.*

- URL: <https://inpi.justica.gov.pt/Portals/6/PDF%20INPI/Legisla%C3%A7%C3%A3o%20e%20outros%20documentos/CPI%20-%202018.pdf?ver=2019-06-28-153157-733> (дата звернення: 08.08.2023).
15. *Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Aprovado pelo Decreto-Lei n.º 63/85, de 14 de março)*. Publicação: *Diário da República n.º 61/1985, Série I de 1985-03 14*, p. 662–689. URL: <https://www.igac.gov.pt/documents/20178/358254/codigododireitodeautor.pdf/82f5546d-ecf1-422d-822c-0eb5b744794e> (дата звернення: 08.08.2023).
 16. *Prawo własności przemysłowej: Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Dz. U. 2001 Nr 49 poz. 508*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010490508/U/D20010508Lj.pdf> (дата звернення: 08.08.2023).
 17. *O prawie autorskim i prawach pokrewnych: Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19940240083/U/D19940083Lj.pdf> (дата звернення: 08.08.2023).
 18. *Про авторське право і суміжні права* : Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 08.08.2023).
 19. *Господарський кодекс України* : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436 IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 12.09.2023).
 20. *Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 08.08.2023).
 21. *Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види: монографія*. Харків: Право, 2012. 192 с.
 22. *Рішення Апеляційної палати Державної служби інтелектуальної власності України від 10 грудня 2014 року*. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/s60-res.pdf> (дата звернення: 12.09.2023).
 23. *Рішення Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 21 травня 2019 року*. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/svitlo-res-2019.pdf> (дата звернення: 12.09.2023).
 24. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 р. № 143-V*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text> (дата звернення: 08.08.2023).

Viktoriiia Dmytrenko

Ph.D. (Law), Senior Researcher of the Industrial Property and Commercialization of Intellectual Property Objects Department of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Systematization of Ukrainian Legislation in the Sphere of Intellectual Property. The article contains proposals for the systematization of Ukrainian legislation in the field of intellectual property law, in particular the provisions of agreements and other transactions regarding the results of intellectual and creative activity. The author argues for the separation of intellectual property law into a separate complex branch of law, due to the specificity of its legal nature. It is proposed to regulate legal relations in this area in the general basic law on intellectual property law and two special laws: on copyright and related rights and on industrial property law. This will contribute to a holistic perception of intellectual property law and an understanding of its specifics, which will allow for proper protection of the results of intellectual, creative activity and strengthen the protection of the rights and legitimate interests of the subjects. In the general law of intellectual

property, it is proposed to state the main provisions, in particular, on objects of protection, legal subjects and the content of their rights, general provisions of the agreements in the field of intellectual property law, their types and characteristics, as well as provisions on the protection of intellectual property rights. It is also important to establish the provision that not all agreements in the field of intellectual property are aimed at the disposal of intellectual property rights, and to give examples of such agreements. It is also proposed to include in the new law on intellectual property, in addition to the agreements currently provided in Chapters 75–76 of the Civil Code of Ukraine, provisions on technology transfer agreements. With regard to special legislation, in addition to the existing Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights», it is proposed to create a separate law on industrial property law, in which to specify which objects are objects of industrial property law, to allocate separate sections for each object of industrial property law, the specifics of agreements in the field of industrial property, as well as the section on the protection of rights and legitimate interests.

Keywords: codification, systematization, intellectual property law, industrial property law, intellectual property agreements

Подано / Submitted: 21.08.2023

Доопрацьовано / Revised: 04.09.2023

Прийнято до публікації / Accepted: 17.09.2023